

403 KADINDA IPSS (ULUSLARARASI PROSTAT SEMPTOM SKORU) SONUÇLARI VE DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

RESULTS OF IPSS (INTERNATIONAL PROSTATE SYMPTOM SCORE) IN 403 WOMEN AND ITS OUTCOMES

SEREL T.A.*, PERK H.*, GEMALMAZ H.***, KOSAR A.*, ÇELİK K.*, DENİZ N.*

* Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Üroloji Anabilim Dalı, ISPARTA

** Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Üroloji Anabilim Dalı, AYDIN

ÖZET

Kadınlarda işeme fonksiyonlarının epidemiyolojisini belirlemek amacıyla 403 kadında Uluslararası Prostat Semptom Skoru (IPSS) indeksi kullanılarak bir anket yapıldı ve elde edilen veriler istatistiksel olarak analiz edildi. Farklı yaş gruplarının semptom skorları tek-yönlü varyans analizi ve posterior Scheffe's testi ile karşılaştırıldı. Vakaların çoğunda irritatif mesane semptomları (pollaküri, urgensi ve noktüri) dağılımının daha sık olduğu gözlemlendi. Obstrüktif semptomlar (kısmi boşalma, zayıf akım, kesikli idrar yapma ve hesitansi) 50 yaş üzeri grupta daha sıkı. Yaş ile irritatif, obstrüktif ve total skorlar arasında anlamlı bir ilişki vardı ($p<0.001$). Total semptom skorları ile yaşam kalitesi skorları arasında korelasyon tespit edildi (Pearson's $r=0.69$). Vakaların 140'ında (%34.7) IPSS değeri 7'den yüksekti ve 74'ünde (%18.3) yaşam kalite skoru 4 veya daha büyük idi. Bununla birlikte sadece 20 kadın (%4.9) işeme semptomlarından dolayı bir üroloji kliniğine başvurdıklarını ifade etti.

Bu çalışmamızın sonuçları kadınlardaki işeme semptomları dağılımının yaşa bağlı olarak değiştiğini ve bu problemlerin klinik uygulamada görülenden daha sık oranda görülebildiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadınlarda işeme semptomları, Uluslararası Prostat Semptom Skor İndeksi

ABSTRACT

A questionnaire was administered to collect information on medical, surgical and urological history and the IPSS index used to identify the voiding patterns of 403 consecutive women undergoing a health examination. Data were analyzed using the statistical package for social sciences (SPSS). The one-way analysis of variance with a posteriori comparison by Scheffe's test was used to compare the symptom scores of different age groups. The irritative bladder symptoms (frequency, urgency and nocturia) were commonly reported by the respondents. The obstructive symptom (incomplete emptying, weak stream, intermittency and hesitancy) was frequently reported in the elderly (age ≥ 50 years). The irritative scores, obstructive scores and total scores showed a significant rise with age (all $p < 0.001$). There was a well correlation between the total symptom scores and quality-of-life score (Pearson's $r=0.69$, $p=0$). Our results showed that 140 (34.7%) of the respondents reported an IPSS of > 7 , and 74 (18.3%) of respondents reported a quality-of-life score ≥ 4 with their voiding. However only twenty (4.9%) of the respondents admitted to the urology department about their voiding symptoms. The voiding symptoms showed an age-dependent change in women and the prevalence of voiding problems is also higher than seen in clinical practice.

Key Words: Voiding symptoms in women, IPSS

GİRİŞ

Kadın anatomisi erkek anatomisinden daha kısa bir üretraya sahip olması ve prostatın olmaması ile farklılık gösterir. Bu nedenle kadınlar daha az obstrüktif güçlüklerle karşılaşır. Bununla birlikte kadınlardaki işeme problemleri düşünüldüğü kadar ender değildir¹⁻³. Kadınlardaki işeme fonksiyonları ve buna ait bozuklukların prevalansını saptamak amacıyla daha önce çeşitli çalışmalar yapılmıştır⁴⁻⁶.

Benign Prostat Hiperplazisi (BPH) erkeklerde işeme semptomlarını değerlendirmek için ilk olarak Amerikan Üroloji Birliği'nin (AUA)

semptom indeksi kullanılmış⁷, ancak çeşitli çalışmalar AUA semptom indeksinin prostat ve cinsiyete spesifik olmadığını göstermiştir^{1,8,9}. Bu nedenle AUA indeksi 1993'te IPSS (International Prostate Symptom Score) olarak modifiye edilmiş¹⁰ ve yaşam kalitesi üzerine üriner semptomların etkisini değerlendirmek içinde yaşam kalite indeksi bu indekse (QoL) eklenmiştir. Her ne kadar IPSS indeksi erkeklerde prostat semptomlarını değerlendirmede kullanılsa da Yu ve arkadaşları kadınlardaki işeme semptomlarının saptamasında IPSS indeksi kullanılmasının klinik olarak anlamlı sonuçlar doğurduğunu ifade etmişlerdir⁵.

Dergiyi Geliş Tarihi: 17.07.2000

Yayına Kabul Tarihi: 24.10.2000 (Düzeltilmiş hali ile)

Bu çalışmanın amacı bir grup Türk kadının- da IPSS indeksi yardımıyla işeme fonksiyonları epidemiyolojisi ile bilgiler ortaya koymak ve bu indeksin kadınlarda kullanımının güvenilirliğini tespit etmektir.

GEREÇ ve YÖNTEM

Çalışmaya katılanların kendisinin doldurduğu ve bir hemşirenin katılımcılara yardımcı olduğu bir form bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Demografik karakteristikler, tıbbi, cerrahi ve ürolojik hikaye ile ilgili bilgileri içeren bu formlar Süleyman Demirel Üniversitesi ve Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültelerine muayene için başvuran kadınlara verildi. IPSS indeksi kullanılarak işeme semptomları ve yaşam kalitesi ölçüldü¹⁰. Nörolojik problemleri olan, ürolojik hastalığı bulunan ve uzun süreli ilaç tedavisi alan hastalar çalışma dışı bırakıldı.

IPSS indeksinde semptomlar obstrüktif (kısmi boşalma, kesik kesik idrar yapma, zayıf akım ve hesitansi) ve irritatif (pollaküri, urgensi ve noktüri) olmak üzere iki sınıfa ayrılır⁵. Semptomatik işeme için sınır değeri IPSS değerlendirmesinde 7'nin üstü ve yaşam kalitesinden memnun olmayanlar içinde yaşam kalite skoru 4 ve üstü olarak kabul edilmektedir¹⁰. 29 yaş ve altı, 30-39 yaş, 40-49 yaş, 50-59 yaş ve 60 yaş ve üstü gruplardaki semptom skor farklılıkları tek yönlü iki-tarafli ANOVA testi ve posterior Scheffe's testi ile değerlendirildi. $P < 0.05$ olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık kabul edildi. Yirmi kadın nörolojik hastalık, uzun süreli diabetes, geçirilmiş mesane cerrahisi ve histerektomi veya uzun dönem kardiyovasküler ve psikiyatrik

hastalıklar nedeniyle çalışma dışı bırakıldılar. Toplam olarak 403 kadın çalışmaya dahil edildi.

BULGULAR

İşeme semptomlarının ayrı ayrı dağılımı anket katılanların tümünde Tablo 1'de görülmektedir. Vakalardaki irritatif semptomların dağılımı obstrüktif olanlardan daha sıkı. Irritatif, obstrüktif ve total IPSS skorlarının değişik yaş grupları için dağılımı Tablo 2'de gösterilmektedir; bu üç skorun tümü de yaşla birlikte dikkate değer bir şekilde artmakta idi. Toplam semptom skoru 7'nin üstünde ve yaşam kalite skoru 4'ün üstünde olan vakaların dağılımı Tablo 3'te görülmektedir. Çalışmaya katılanların %34.7'sinde semptom skoru 7'nin üzerinde olup, %18.3'ünde yaşam kalitesi indeksi 4 ve üzerinde idi. Yirmi kadın (%4.9) bu semptomları nedeniyle bir üroloji kliniğine başvurduğunu ifade etti. Toplam semptom skoru ile yaşam kalitesi skoru arasında ise bir korelasyon olduğu gözlemlendi (Pearson's korelasyon katsayısı =0.69, $p=0$).

IPSS Dağılımı (%)						
Semptomlar*	0	1	2	3	4	5
POL	33.3	27.26	14.64	6.2	4.96	13.64
NOK	25.32	38.21	21.09	7.94	3.97	3.47
ZA	66.03	15.13	7.69	4.46	3.22	3.47
TBH	41.97	30.0	14.39	5.21	3.72	4.71
URG	40.44	29.06	13.89	7.44	3.72	5.45
HE	64.76	14.16	9.18	4.71	3.22	3.97
KES	59.3	15.66	11.16	4.46	3.97	5.45

Tablo 1. Üriner semptomların 403 katılımcıdaki dağılımı

* POL, pollaküri; NOK, noktüri; ZA, zayıf idrar akımı; TBH, tam boşalamama hissi; URG, urgensi; HE, hesitansi; KES, kesikli idrar yapma.

Ortalama (SEM) skor*					
Yaş (Yıl)	Sayı	İrritatif	Obstrüktif	Toplam	
A 19-29	116	1.6 (0.19)	0.32 (0.02)	1.93 (0.25)	
B 30-39	124	3.58 (0.26)	0.58 (0.13)	4.17 (0.36)	
C 40-49	62	6.27 (0.41)	2.14 (0.29)	8.41 (0.59)	
D 50-59	52	8.65 (0.51)	4.8 (0.48)	13.46 (0.91)	
E ≥60	49	8.75 (0.52)	4.89 (0.51)	13.65 (0.94)	
Toplam	403	4.71 (0.2)	1.82 (0.14)	6.5 (0.32)	
Farklılık		D=E	A=B	D=E	
Gruplar arası**			D=E		

Tablo 2. Ortalama irritatif, obstrüktif and toplam skorların yaşla değişimi

* Tümü için $p < 0.05$, tek yönlü ANOVA; ** $p < 0.05$, Scheffe's posterior testi

Yaş (Yıl) indeksi≥4	Sayı	IPSS>7 n (%)	Yaşam kalitesi n (%)
19-29	116	5 (4.3)	1 (0.8)
30-39	124	15 (12)	3 (2.4)
40-49	62	32 (51)	10 (16.1)
50-59	52	45 (86.5)	30 (57.6)
≥60	49	43 (87.7)	30 (61.2)
Toplam	403	140 (34.7)	74 (18.3)

Tablo 3. Toplam IPSS skoru 7'nin, yaşam kalitesi indeksi 4 ve üzerinde olan kadınların dağılımı.

TARTIŞMA

Çalışmamızda yaşlılarda obstrüktif işeme şikayetleri daha sık oranda olup, ortalama obstrüktif skor 19-29 yaşları arasındaki kadınlarda 0.32 iken, 60 yaş ve üstünde dikkate değer bir şekilde 4.89'a yükselmektedir. Yaşlılarda artmış obstrüktif üriner semptomlar infravezikal obstrüksiyon veya zayıf detrüsör kontraktilitesi ile açıklanabilir. Yaşla birlikte östrojen yetersizliğinin kadınlarda inkompetan üretraya neden olduğu bilinmektedir¹¹. Bu sebeple kadınlarda infravezikal obstrüksiyon ender olarak görülür ve postmenopozal kadınlardaki oranının %2.7 olduğu daha önceki bir çalışmada gösterilmiştir⁶. Bizim bulgularımız yaşla birlikte detrüsörün kontraktil fonksiyonunda bir azalma olduğu bulgusunu desteklemektedir. Lee ve arkadaşları ilerleyen yaşla birlikte işeme disfonksiyonunun ortaya çıkmasının kadınlarda daha fark edilir bir hal aldığını göstermişlerdir ve bunun detrüsörün izotonik kasılma fonksiyonlarındaki bir azalma ile ilgili olduğunu öne sürmüşlerdir¹². Çalışmamızda irritatif mesane semptomlarının sıklığı obstrüktif semptomlardan daha fazladır. Semptom skoru≥2 olan kadınların %40'ında pollaküri, %37'sinde noktüri ve %31'inde urgensi şikayeti vardı. Hesitansi (%21), kesikli idrar yapma (%25), zayıf idrar akımı (%19) ve mesanenin tam boşalamama hissi (%28) gibi obstrüktif semptomlar rölatif olarak daha az orandadır (Tablo1). Kadınlarda anatomik yapılarından dolayı mesane ve üretral enfeksiyona daha yatkın olduklarından irritatif üriner semptomların daha sık olarak görülmesi beklenen bir bulgu olarak kabul edilebilir. Diğer taraftan kadınlarda prostatın olmaması ve anatomik özelliklerinde dolayı infravezikal obstrüksiyon görülme olasılığı daha zayıftır. Çalışmamızın sonuçlarına benzer neticeler diğer araştırma-

cılar tarafından da bildirilmiştir. Yu ve arkadaşları semptom skoru≥2 olan 583 kadının %33'ünde noktüri tespit etmiştir⁵. Sommer ve arkadaşları 20-79 yaşları arasındaki 432 kadında semptom skoru≥2 olanların %53'ünde pollaküri, %19.6'sında kesikli idrar yapma ve %20'sinde ise zayıf idrar akımı şikayetlerinin varlığını tespit etmişlerdir⁴. Çalışmada yaşı 50'nin üzerinde ve semptomatik işeme şikayeti olan kadınların %34.7'sinde disfonksiyonel işeme şikayetlerinin varlığı saptandı. Bu bulgu Lepor'un daha önce bildirdiği sonuçları ile uyum göstermektedir¹, Lepor çalışmasında yaşları≥50 olan kadınların %39'unda AUA semptom indeksini 7'nin üzerinde bulmuştur. Çalışmamızda bu insidansa genç kadınlarda daha az oranda rastlanılmıştır (19-29 yaş grubunda %4.3 ve 30-39 yaş grubunda %12). Ayrıca işeme disfonksiyonu ile birlikte olabilecek muhtemel faktörler de çalışma dışı bırakılmıştır. Sonuçlarımız yaşlanmanın tek başına mesane fonksiyonunu olumsuz olarak etkileyebileceği fikrini destekler niteliktedir.

Anket sonuçları katılımcıların %8.3'ündeki işeme fonksiyonlarının yaşam kalitelerini olumsuz olarak etkilediğini göstermektedir. Üretral sendrom, hipersensitif mesane ve interstisyel sistit gibi hastalıkların pollaküri, urgensi, kısmi mesane boşalması gibi semptomlara neden olduğu bilinmektedir. Bu hastalıkların değerlendirilmesinde sadece anket yeterli değildir. Ayrıca bu şikayetleri kapsamlı olarak değerlendirmek için ürodinamik çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu tip anket çalışmaları katılımcılardaki üriner semptomları mesane fonksiyonları ile korele etmek ve bu semptomların prevalansını saptamak amacıyla yapılabilir. Diğer taraftan ankete katılan kadınların %4.9'u voiding semptomlarından dolayı üroloji kliniğine başvurdıklarını ifade etmektedirler. Bu düşük oranın nedeni kadınların minör işeme semptomlara daha toleranslı oldukları veya bu konuda bir yardım istemekten çekinmiş olabilecekleri fikrini düşündürmektedir.

Sonuç olarak bizim bulgularımız sağlıklı kadınlarda işeme semptomlarını değerlendirmede IPSS indeksi kullanımının klinik olarak anlamlı sonuçlar ortaya koyabileceği tezini destekler yöndedir. Ayrıca bu indeksle minör işeme semptomları olan kadınların daha kolay tespit edilip bu kişilere uygun medikal yaklaşımın yapılabilceğini düşünmekteyiz.

KAYNAKLAR

- 1- **Lepor H, Machi G:** Comparison of AUA symptom index in unselected males and females between fifty-five and seventy-nine years of age. *Urology* 42: 36-41, 1993
- 2- **Diokno AC, Brock BM, Brown MB, Herzog AR:** Prevalence of urinary incontinence and other urological symptoms in the noninstitutionalized elderly. *J Urol* 136: 1002-25, 1986
- 3- **Briger GM, Yip SK, Hin LY, Chung TKH:** The prevalence of urinary dysfunction in Hong Kong Chinese women. *Obstet Gynecol* 88: 1041-4, 1996
- 4- **Sommer P, Bauer T, Nielsen KK, Kristensen ES, Hermann GG, Steven K, Nordling J:** Voiding patterns and prevalence of incontinence in women. A questionnaire survey. *Br J Urol* 66: 12-5, 1990.
- 5- **Yu HJ, Chen MK, Lai KA, Chan KA, Chie WC:** High prevalence of voiding symptoms in Taiwanese women. *Br J urol* 82: 520-23, 1998.
- 6- **Massey JA, Abrams PH:** Obstructed voiding in the female. *Br J Urol* 61:36-9, 1988.
- 7- **Barry MJ, Fowler FJ, O'Leary MP, Bruskewitz RC, Holtgrewe HL, Mebust WK, Cockett AT:** The American Urological Association symptoms index for benign prostate hyperplasia. *J Urol* 148: 1549-57, 1992.
- 8- **Chai TC, Belville WD, McGuire EJ, Nyquist L:** Specificity of the American Urological Association voiding system index: Comparison of unselected and selected samples of both sexes. *J Urol* 150: 1710-3, 1993
- 9- **Chancellor MB, Rivas DA, Keeley FX, Gommella LG:** Similarity of the American Urological Association Symptom Index among men with benign prostate hyperplasia (BPH), urethral obstruction not due to BPH and detrusor hyperreflexia without outlet obstruction. *Br J Urol* 74: 200-3, 1994.
- 10- **Mebust WK, Bosch R, Dovovan J:** Symptom evaluation, quality of life and sexuality. In Cockett ATK, Khoury S, Aso Y, eds. *Proceedings of the Second International Consultation of Benign Prostate Hyperplasia*. Paris: June 27-30, 131-43, 1993.
- 11- **Kurafin LJ, Coll ME:** Lower urinary tract disorders in the postmenopausal woman. *Med Clin North Am* 71: 111-21, 1987.
- 12- **Lee M, Wahedna I:** Characterization of detrusor contractile function in relation to old age. *Br J Urol* 72: 873-80, 1992